

Släkthistoriska Studier

Publicerad av Genealogiska Föreningen | Published by the Genealogical Society of Sweden

Släkthistoriska Studier 2022:101

Behöver Genealogiska Föreningen en digital tidskrift?

Per-Olof Åstrand

epost: p.o.aastrand@gmail.com, hemsida: <https://aastrand.pythonanywhere.com/>

 0000-0003-3384-7585

Martin Edgélius

epost: edgelius@yahoo.se

Jonas Magnusson

epost: jonas@cognatus.se, hemsida: <http://www.cognatus.se/>

 0000-0002-5151-5579

Asger Wienberg

epost: asger.wienberg@telia.com

Publicerad den 1 maj 2022

DOI: 10.55797/rbs473 och ISSN 2004-3910

Öppen tillgång genom en Creative Commons CC BY 4.0 licens.

Copyright på artikeln tillhör författarna.

Publicerad på Kungliga Bibliotekets OJS-plattform publicera.kb.se.

Citera artikeln (exempel): Åstrand P.-O., Edgélius M., Magnusson J., Wienberg A.,
Behöver Genealogiska Föreningen en digital tidskrift?, Släkthistoriska Studier 2022:101.

Släkthistoriska Studier publiceras av Genealogiska Föreningen (org. nr. 802001-19643),
Löfströms Allé 7, Sundbyberg. Kontakt: shs@genealogi.net

Behöver Genealogiska Föreningen en digital tidskrift?

Per-Olof Åstrand, Martin Edgélius, Jonas Magnusson och
Asger Wienberg

Publicerad 1 maj 2022

Genealogiska föreningens (GF:s) styrelse har sedan april 2020 haft en arbetsgrupp bestående av Martin Edgélius, Jonas Magnusson, Asger Wienberg och Per-Olof Åstrand (sammankallande) för att utreda möjligheterna för GF att etablera en ny digital tidskrift. Här presenteras arbetsgruppens diskussioner, stort som smått, som har fungerat som underlag för GF i arbetet med att etablera en helt digital tidskrift.

Den svenska släktforskarrörelsen består av många högt kompetenta släktforskare som producerar forskningsresultat av hög kvalitet. Ett dilemma är dock att en väldigt liten del av släktforskningen dokumenteras på ett sätt så att den blir användbar för andra släktforskare verksamma nu och i framtiden. När en släktforskare av en eller annan anledning slutar med sin släktforskning så är det stor risk för att dennes resultat försvinner för all framtid. Att släktforskning till stor del inte dokumenteras på ett effektivt sätt leder till att släktforskare till stor del börjar från noll, med start i arkivforskning och utan tillgång till tidigare forskningsresultat, medan forskning generellt i hög grad bygger på annan forskning, det vill säga på den publicerade litteraturen på området.

Digitaliseringen är en samhällelig revolution, på nivå med industrialiseringen under senare delen av 1800-talet, som vi antagligen bara sett början på. Även om digitalisering till stora delar är en positiv utveckling så har vi alla upplevt misslyckade och havererade digitaliseringsprojekt där teknologin inte motsvarat användarnas förväntningar. Premisserna för ett digitaliseringsprojekt bör därför definieras av användarna, och inte av för tillfället tillgängliga tekniska lösningar eller av leverantörer av teknologi.

Inom den akademiska världen är publiceringen av vetenskapliga artiklar idag helt digital, alltifrån redaktionens arbete med inskickade manuskript till att publikationer är tillgängliga på nätet för läsaren. Utvecklingen har dock inte gått lika långt när det gäller böcker som till exempel kurslitteratur. Grunden till skillnaden är antagligen att man faktiskt läser en relativt liten del av ett stort antal artiklar av intresse i en litteratursökning, och att man fortfarande hellre läser publikationer "från pärm till pärm" i pappersformat.

Genealogiska föreningen (GF) ger för närvarande ut två tidskrifter, Släkt och Hävd (SoH) samt Svensk Genealogisk Tidskrift (SGT), var och en med sin egen profil och av hög kvalitet, men där bägge två publiceras i pappersformat (äldre utgåvor

finns att köpa som pdf-filer). Kanske är det dags att GF, som komplement till SoH och SGT, också ger ut en helt digital tidskrift? Syftet här är därför att ge en bakgrund och beskriva de frågeställningar som GF bör ta ställning till under en process för att etablera en digital tidskrift i tillägg till SoH och SGT.¹

Bakgrund

Tidigare initiativ för släktforskare

Redan 2005 etablerade *Svenska Genealogiska Samfundet* (SGS) en serie med digitala publikationer för släktforskare, *SGS Nätpublikationer*. Ett tiotal artiklar publicerades, de flesta under 2005 och enstaka artiklar under 2007 och 2009. Det verkar som att intresset för *SGS Nätpublikationer* tynade bort ungefär samtidigt som SGT etablerades av SGS 2007. Initiativet är dock dokumenterat,² och innehåller många synpunkter som fortfarande är högst relevanta.

Efter genomgång av ett tiotal, inte bara digitala, engelskspråkiga publikationer för släktforskare återfinns liknande exempel. En digital tidskrift, *Journal of Genetic Genealogy* (JoGG),³ som har en stark koppling till *International Society of Genetic Genealogy* (ISOGG), kom ut kontinuerligt 2005–2011. Sedan publicerades endast ett nummer under 2016. Under december 2021 genomfördes dock en nystart av JoGG med publicering av ett nytt nummer. Ett annat exempel på en rent digital tidskrift är *Annals of Genealogical Research*,⁴ som verkar vara ett privat initiativ. Den har kommit ut 2005–2014 och sedan med en artikel per år under perioden 2019–2021. Det finns också exempel på helt digitala tidskrifter som idag publicerar artiklar regelbundet: *Genealogy*, utgiven av *Multidisciplinary Digital Publishing Institute* (MDPI), har dock ett bredare fokus än bara släktforskning, medan *The Journal of Genealogy and Family History*, som är en brittisk tidskrift, ser ut att vara i linje med den typ av tidskrift som diskuteras här.⁵

Det är i princip inte speciellt svårt att rent tekniskt etablera en digital tidskrift. Problemet är i stället, som med andra tidskrifter, att få den att fungera över tid med en aktiv redaktion och en bas av författare som bidrar. De aspekterna är viktiga att beakta i tillägg till de rent tekniska lösningarna.

Diskussion

Komplement till SoH och SGT

Både SoH och SGT har ett kriterium att en artikel ska vara av generellt intresse, till skillnad från arkiverbart intresse. Till exempel förväntas innehållet i medlemstidskriften SoH vara av intresse för alla medlemmar.⁶ En tolkning är att en artikel är av generellt intresse när det är intressant eller nyskapande hur själva forskningen har bedrivits, till exempel vilken typ av källor som använts, snarare än vilka personer eller släkter som studerats. Det finns dock en stor mängd släktforskning som är värd att dokumentera men som inte är av generellt intresse för alla andra släktforskare. För den typen av material passar en digital tidskrift som inte också distribueras som en tryckt tidskrift.

¹ Stora delar av artikeln presenterades som en rapport på Genealogiska Föreningens styrelsemöte den 2 juni 2020.

² Svensson et al. (2005).

³ *Journal of Genetic Genealogy*: <http://jogg.info/>.

⁴ *Annals of Genealogical Research*: <http://www.genlit.org/agr/index.php>.

⁵ *Genealogy*: <https://www.mdpi.com/journal/genealogy>; *The Journal of Genealogy and Family History*: <https://www.qualifiedgenealogists.org/ojs/index.php/JGFH/index>.

⁶ Det är en höjdpunkt i tillvaron när SoH eller SGT dyker upp i brevlådan.

En primär sysselsättning för släktforskare är att bygga släktträd i ett släktforskningsprogram, och då förhoppningsvis med källhänvisningar så att forskningen kan reproduceras av släktforskaren själv och av andra. Ibland är det tillräckligt med en hänvisning till en sida i en ministerialbok, men relativt ofta krävs en utredning baserad på ett flertal källor samt ett resonemang och en argumentation som kan vara svår att dokumentera i ett släktträd i ett släktforskningsprogram. En lösning på det problemet är att utredningen publiceras som en, kanske relativt kort, tidskriftsartikel, och att den publikationen sedan anges som källa i släktforskningsprogrammet. Den problemställningen aktualiseras av att DNA används mer och mer i släktforskningen och att DNA-resultat ibland leder till slutsatser som inte överensstämmer med kyrkoarkiven. Ytterligare en trend är att fler typer av arkivhandlingar, som skattelängder och domböcker, digitaliseras i rask takt och därmed blir tillgängliga för en större krets av släktforskare. Den här typen av studier och sammanställningar som ofta kräver en analys vid sidan av en lista med källor passar då också bra för en digital tidskrift med målet att den publicerade artikeln kan användas som en källhänvisning i ett släktforskarprogram eller i en populärvetenskaplig artikel.

Fackvetenskaplig eller populärvetenskaplig tidskrift

Med en fackvetenskaplig tidskrift avses här en tidskrift med andra släktforskare som målgrupp. Resultat och tillvägagångssätt presenteras på ett systematiskt sätt med källhänvisningar så att arbetet kan granskas och reproduceras av andra släktforskare utan att forskningen behöver börja om från början.⁷ En populärvetenskaplig artikel har gemene man som målgrupp och har inte samma strikta krav på att resultaten ska vara kontrollerbara som i en fackvetenskaplig artikel.

En ny digital tidskrift bör, i linje med SoH och SGT, vara en fackvetenskaplig tidskrift, och därmed också ett komplement till exempelvis lokala släktforskarföreningars medlemstidningar som ofta, men inte enbart, har en mer populärvetenskaplig karaktär.

Publicering av fackvetenskapliga och populärvetenskapliga artiklar kan gärna kombineras. En populärvetenskaplig artikel publicerad i ett annat forum kan med fördel kompletteras senare med en mer detaljerad artikel i GF:s digitala tidskrift. Omvänt kan utredningar publicerade i GF:s digitala tidskrift vid en senare tidpunkt sammanfattas i en populärvetenskaplig artikel i ett annat forum där man anger artiklarna i GF:s digitala publikation som litteraturreferenser utan att behöva gå in i detaljer som utreds där.

Ett centralt tema inom fackvetenskaplig publicering av släktforskning är det som av Håkan Skogsjö har kallats bryggor och bojar.⁸ I korthet innebär det att bojar, det vill säga att ange när en person föddes, gifte sig och dog, inte är tillräckligt. Hur kan man veta att den person, till exempel Per Persson, som föddes vid en viss tidpunkt är densamme Per Persson som gifte sig vid ett senare tillfälle och som dog ytterligare en tid senare? För det krävs det bryggor, till exempel genom att man kan följa personen år för år i husförhörslängder. Detta är sällan komplicerat och behöver normalt sett inte redovisas i en fackvetenskaplig artikel. Om husförhörslängder däremot saknas och andra källor används, om personen är illa dokumenterad i husförhörslängderna, till exempel om husförhörslängden innehåller fel eller brister, eller om personen flyttar mycket och långväga utan att det anges i detalj i källorna, så krävs inte bara att källor för bryggorna anges utan också ett resonemang och en argumentation

⁷ Fryxell (2020). David A. Fryxell är grundaren till Family Tree Magazine, och har skrivit ett flertal böcker på engelska om fackvetenskaplig publicering av släktforskning.

⁸ Skogsjö (2004), Skogsjö (2019, s. 103).

för hur källorna hänger ihop och som visar att det faktiskt är samma person som avses.

Systematiska källangivelser och källkritik blir då centrala delar av en fackvetenskaplig publikation inom släktforskning.⁹ Inom släktforskningen verkar den aspekten ha kommit längre inom amerikansk släktforskning än i Sverige,¹⁰ även om kvalitet inom släktforskningen har utretts av Sveriges Släktforskarförbund.¹¹ Skälet till skillnaden är troligtvis att släktforskning i Sverige, jämfört med USA, är enklare så länge källorna utgörs av främst ministerialböcker och husförhörslängder, faktiskt så pass enkel att släktforskningen kan reproduceras utifrån relevanta källor i kyrkoarkiven till och med utan att de anges. Andra typer av källor, som skattelängder och domböcker, används dock alltmer, tack vare digitaliseringen som gör dem tillgängliga utan att det är nödvändigt att fysiskt besöka arkiven. I kombination med de framsteg som användandet av DNA-tester i släktforskningen ger, kommer ökad användning av den typen av källor med stor sannolikhet att leda till en standard inom släktforskningen också i Sverige liknande den som representeras av *National Genealogical Society* (NGS).¹²

En lista med kriterier för en fackvetenskaplig artikel inom släktforskning kan innehålla:

- Det finns en väldefinierad problemställning (eller ett antal närliggande problemställningar) som diskuteras. Det finns en tydlig och väl motiverad slutsats.
- Diskussion av de enskilda källorna och hur de hänger samman är central för att etablera släktskap.
- Artikeln bygger i huvudsak på primärkällor.
- Källor som ger motstridiga uppgifter inkluderas och diskuteras, och det argumenteras för vilka uppgifter som är riktiga.
- Relevant litteratur på området anges och diskuteras.
- Artikelns huvudpersoner sätts in i sitt sammanhang, till exempel genom att deras föräldrar, gemåler och barn anges och diskuteras. Om relativt nära släktingar redan har avhandlats i litteraturen bör kopplingen till dessa anges.

Innehåll

En ny digital tidskrift bör i huvudsak vara en tidskrift för utredningar som klarlägger släktskap som inte relativt enkelt kan dokumenteras med en hänvisning till exempelvis enbart en ministerialbok. Problemställningen ska ha en viss komplexitet, men det finns inte samma krav på *generellt* intresse som SoH och SGT ställer. Resultatet bör vara en artikel som kan användas som källhänvisning i ett släkträd. En artikel kan ha olika typer av innehåll:

- Utredningar där uppgifter i kyrkoarkiven är fel, tvetydiga, ofullständiga eller saknas.
- Utredningar som påvisar fel eller begränsningar i tryckt litteratur.
- DNA-utredningar som klarlägger släktskap i kombination med arkivforskning.
- Olösta problem ("brick walls") där det finns ett betydande grundarbete men inte en lösning på problemet.

⁹ Lundholm (2016).

¹⁰ Shown Mills (2017), Jones (2013), Jones (2017).

¹¹ Haskå et al. (2001). Tack till Eva Dahlberg för hänvisning till rapporten. Se också Berglund (2014) och tack till Lars Berglund för diskussion via epost.

¹² NGS: <https://www.ngsgenealogy.org/>

- Emigrantforskning och utredningar av soldater, smeder eller andra grupper som är relativt svårutforskade.

De här typerna av artiklar behöver inte vara speciellt omfattande; ett typiskt omfång kan vara 2–4 sidor. Andra kategorier av artiklar kan innehålla:

- Utveckling och diskussion av metoder och hjälpmedel inom släktforskning (till exempel datorprogram och webbapplikationer eller hur man kan använda en viss typ av källmaterial).
- Sammanställningar för gårdar, byar eller socknar som är baserade på till exempel mantalslängder eller andra skattelängder.
- Artiklar som i huvudsak är transkriptioner av äldre handskrivna texter, som till exempel medeltida brev, eller översättningar av gamla texter på ett annat språk än svenska. De bör då kompletteras med tolkningar av texten.
- Återpublicering (kanske också digitalisering) av äldre artiklar eller arbeten som är svåra att hitta. En sådan återpublicering bör innehålla en kort, nyskriven introduktion som sätter in artikeln i sitt sammanhang och som beskriver artikelns signifikans.
- Översiktsartiklar som presenterar en genomgång av litteraturen, vilket är av speciellt intresse om resultaten i tidigare publikationer pekar åt olika håll eller om den tidigare litteraturen är väldigt fragmenterad.
- GF:s uppdragsforskning och andra typer av släktforskning som tidigare enbart publicerats som ”interna rapporter”.
- Redaktionella artiklar, som är artiklar som publiceras av redaktören eller medlemmar av redaktionen och som primärt avhandlar tidskriftens innehåll, policy och riktlinjer. Detta dokument är ett exempel på en sådan artikel.

Tidskriften bör inte publicera till exempel monografier, register eller släktträd av enbart redovisande karaktär.

Det föreslås att varje artikelkategori introduceras separat genom att en arbetsgrupp etableras med erfarna författare som önskar bidra med en artikel till den aktuella kategorin. De får i uppdrag att, förutom att granska varandras artiklar, etablera detaljerade riktlinjer för just den kategorin. Deras artiklar används också som goda exempel i redaktionen vidare arbete.

En del typer av artiklar kan innehålla tilläggsinformation (till artikeln kompletterande filer):

- För en del artiklar, till exempel DNA-utredningar, finns ett problem med GDPR och integritet om de avhandlar nu levande personer. Då bör personer anonymiseras i artikeln så att levande personer inte kan identifieras. För den typen av utredningar kan dock tilläggsinformation finnas där levande personer anges. Den filen publiceras inte utan arkiveras enbart. För en mer detaljerad diskussion, se till exempel ett blogginlägg av Elizabeth Shown Mills.¹³
- För texter som har transkriberats eller översatts kan fotograferade originaltexter finnas tillgängliga som separata filer (med hänsyn tagen till eventuell upphovsrätt). På samma sätt kan originaltexten till en digitaliserad återpublicerad artikel göras tillgänglig i en separat ”skannad” fil.¹⁴

¹³ Shown Mills (2015). För mer information från *Board for Certification of Genealogists*, se <https://bcgcertification.org/learning/dna-resources>. För en mer generell diskussion om DNA och släktforskning, se en rapport av *Svenska Sällskapet för Genetisk Genealogi* som i princip är en översättning av en motsvarande amerikansk rapport, Ahlgren et al. (2015).

¹⁴ Se *SGS Nätskrifter: Genealogiska Nätbiblioteket* som ett exempel: <https://www.genealogi.net/om-slaktforskning-2/natpublikationer-sgs/>.

- Registrering och analyser av till exempel mantalslängder och andra skattelängder görs ofta i kalkylark. Den typen av filer kan också publiceras som tilläggsinformation till en artikel.

Transkriptioner av hela böcker, som domböcker eller matriklar, bör publiceras separat i linje med att monografier inte publiceras i tidskriften. Transkriptioner av enskilda poster från till exempel domböcker kan inkluderas i artiklar eller som tilläggsinformation till en artikel där de är av relevans.

Rättelser och kommentarer till i tidskriften redan publicerade artiklar bör publiceras i en tämligen begränsad omfattning (enstaka tillfällen för en artikel). Om en rättelse eller kommentar accepteras bör den publiceras med följande titel *Rättelser till <fullständig referens till originalartikel>* eller *Kommentar till <fullständig referens till originalartikel>*. Tidskriften bör dock inte hamna i en situation där ”halvfärdiga” artiklar publiceras och sedan uppdateras efter hand. Om det visar sig att en publicerad artikel har omfattande brister eller fel är det bättre att publiceringen av artikeln dras tillbaka antingen på initiativ av författaren eller av redaktionen.

Arkivering av digitala objekt

Långsiktig arkivering är en viktig aspekt,¹⁵ och för digitala objekt är valet av filformat centralt.¹⁶ Riksarkivet har publicerat en del på temat, och för själva artikeln är pdf/A det av Riksarkivet rekommenderade valet av format.¹⁷ För filer med tilläggsinformation till en artikel föreslås att csv-filer (*comma-separated values*) används för kalkylark (Microsoft Excels xlsx-format uppfyller inte kraven).

Långsiktig arkivering av digitala objekt är en utmaning, och den digitala världen har mycket kvar att leva upp till. En kopia av alla artiklar bör arkiveras tillsammans med GF:s övriga ”digitala arkiv”. Att arkivera även en tryckt version av varje artikel bör övervägas.

Digital Object Identifier (DOI) har blivit en standard för unik identifiering av digitala objekt och de flesta artiklar publicerade digitalt har idag en DOI.¹⁸ Vi har alla erfarenhet av att webbadresser ändrar sig och att gamla länkar till webbsidor inte fungerar, och en DOI hanterar det problemet. Ett antal medlemsorganisationer ger ut DOI-adresser,¹⁹ och den som ligger närmast till hands för GF är *CrossRef*.²⁰

Redaktion och granskning (peer review) av artiklar

En publicerad artikel har granskats av redaktionen och av andra släktforskare. En sådan granskningsprocess kan uppfattas som avskräckande då det oftast förväntas av redaktionen att artikeln revideras i en eller flera rundor innan (eller om) den accepteras för publicering, och det är troligt att den processen är en barriär för potentiella författare att skicka artiklar till GF:s tidskrifter. En noggrann granskningsprocess är likväl nödvändig för att upprätthålla en hög nivå på en tidskrift.

En granskningsprocess bör dock uppfattas som något positivt. Om det till exempel finns logiska kullerbyttor i resonemanget är det bra att de upptäcks i en intern och slutet process, snarare än efter att artikeln publicerats. En granskningsprocess kan också ge tips och ledtrådar som leder till nya forskningsresultat.

¹⁵ Appelquist (2018).

¹⁶ Riksarkivet om formatval: <https://riksarkivet.se/medium-och-formatval>.

¹⁷ Om pdf/A: <https://riksarkivet.se/pdfa>.

¹⁸ Digital Object Identifier (DOI): <https://www.doi.org/>.

¹⁹ DOI medlemslista: <https://www.doi.org/idf-member-list.html>.

²⁰ CrossRef: <https://www.crossref.org/>.

Målet för en ny tidskrift måste samtidigt vara att öka antalet författare som bidrar till GF:s tidskrifter, så att det inte enbart är samma grupp av författare som idag bidrar till SoH och SGT som också kommer att bidra till en ny digital tidskrift.

Som ett initialt projekt föreslås därför att författare som skickar in ett manuskript för publicering erbjuds att delta i arbetet med att granska andra manuskript även om artikelförfattaren inte har tidigare erfarenhet av *peer review* som författare eller granskare. Inskickade manuskript delas upp i grupper, till exempel tre och tre, där varje grupp i en öppen, icke-anonym process granskar varandras arbeten enligt givna kriterier. En redaktionsmedlem deltar också i varje grupps arbete. Tanken är att rollen som granskare ska ge en ökad acceptans av granskningen av egna bidrag, och att man genom att granska andras bidrag snabbare lär sig vilka fel man själv bör undvika.

Det föreslås att SGT:s dokumentmall används också för en ny digital tidskrift, eller att en gemensam dokumentmall utvecklas för alla GF:s tidskrifter. Akademisk publicering har utvecklats mot att författaren i allt större utsträckning också tar ansvar för formgivningen av artikeln, och att en artikel accepteras i två steg. Först tentativt av redaktören baserat på en innehållsmässig granskning, och sedan slutgiltigt av den tekniska redaktören efter en granskning av formgivningen av artikeln. Om det önskas att en ny digital tidskrift ska vara en inkörsport för nya artikelförfattare, bör dock en eller flera tekniska redaktörer ta ett relativt stort ansvar för formgivningen av artiklarna.

Det föreslås också att SoH:s och SGT:s redaktörer har insyn och möjlighet att identifiera bidrag av potentiellt intresse för SoH eller SGT. I tillägg till att en digital tidskrift fungerar som en inkörsport för nya författare kan den alltså också fungera som en inkörsport till publicering i GF:s mer etablerade tidskrifter.

Serie, volym, nummer och sidnummer/artikelnummer

En tidskrift kan organiseras på olika sätt. Ett sätt är genom (*skrift*)serier, som kortfattat innebär att flera tidskrifter ges ut, var och en med sin tematik och med sin egen titel, men normalt hanterade av en gemensam redaktion som kan bestämma i vilken serie en artikel ska publiceras. Till exempel var *SGS Nätpublikationer* uppdelad i tre serier: *Småskrifter*, *Genealogiska nätbiblioteket* och *Metodik och hjälpmedel*.²¹ Arbetsgruppen anser dock att en ny digital tidskrift inte ska ha flera serier, då det som utgångspunkt är onödigt komplext. Om tidskriften i ett format med en serie blir ohanterligt stor kan den dock vid senare tillfällen delas upp i fler serier.²²

En referens till en tidskriftsartikel anges ofta som <författare> (<utgivningsår>), <titel på artikel>, <volym>(<nummer>), <sidor>. Både SoH och SGT saknar *volym* och använder utgivningsåret också för att ange volym, vilket är relativt vanligt. När det gäller *nummer* kommer SoH ut med fyra och SGT med två nummer per år. Sidnumreringen startar från ett i en ny volym, men fortsätter kontinuerligt genom alla nummer i en volym.

För en digital tidskrift används normalt ett annat sätt att referera till artiklar, även om många tidskrifter som idag är digitala men som ursprungligen utgavs i tryckt format fortfarande använder det gamla formatet. I en rent digital tidskrift används ofta ett *artikelnummer* i stället för sidnummer. Det är unikt för varje artikel inom en volym, och i varje *artikel* startar sidnumreringen på 1. I en digital tidskrift ersätter

²¹ Svensson et al. (2005).

²² *The Journal of Physical Chemistry (J. Phys. Chem.)* är ett exempel. Från dess start 1896 till 1997 publicerades *J. Phys. Chem.* som en serie. År 1997 delades den upp i *J. Phys. Chem. A* och *J. Phys. Chem. B*, och 2007 delades *J. Phys. Chem. B* upp i *J. Phys. Chem. B* och *J. Phys. Chem. C*.

artikelnummer sålunda sidnummer. Ofta utelämnas också *nummer* (ett nummer per volym), då nummer har en stark koppling till det tryckta formatet. Artikeln blir då den centrala enheten i en digital tidskrift, inte en tidning (ett nummer) med ett antal artiklar. Ett förslag till en fullständig referens blir då <författare>, <titel på artikel>, <utgivningsår>, <artikelnummer>, där, som i SoH och SGT, volym inte används. Det kan i och för sig vara en fördel att ha med också ett *nummer*, som på sikt ger en flexibilitet om tidskriften blir omfattande. Antal artiklar per nummer bör då anpassas till den mängd information som är lämplig att ha med på en webbsida. Ett alternativt förslag till en fullständig referens blir då <författare>, <titel på artikel>, <utgivningsår> (<nummer>), <artikelnummer>. Artikelnumret kan också struktureras på ett sätt så att det innehåller information om numret, till exempel kan artiklar i nummer 1 numreras som 101, 102, etc., och artiklar i nummer 2 som 201, 202, etc., vilket ger plats till 99 artiklar per nummer.

För val av typsnitt, storlek på text, etc. bör det tas hänsyn till vad som är mest lättläst på en datorskärm, snarare än på papper,²³ och så långt som möjligt bör sådana val också ta hänsyn till synskadade.²⁴

Utgivning

Artiklar publiceras i nummerordning (artikelnummer) på en webbplats med en webbsida per nummer. För varje artikel anges på webbsidan en fullständig referens till artikeln, metadata (publiceringsdatum, en kort sammanfattning, eventuellt en DOI, etc.), samt en länk till en pdf-fil med hela artikeln. Artiklar publiceras en och en när respektive artikel är färdig och nya artiklar bör annonseras i till exempel en Facebook-grupp. Publiceringen av videospelade föredrag på GF:s webbsida är ett exempel på en liknande typ av publicering, och *Plasma Research Express* kan tjäna som ett exempel på hur en digital tidskrift kan se ut.²⁵

Varje artikel bör ha ett försättsblad vilket är en sida med artikelns metadata, det vill säga information om artikeln. Den sidan skapas av redaktionen och innehåller utöver en fullständig referens till artikeln också information om licens och upphovsrätt samt indexering (till exempel DOI). Sidan kan också innehålla ytterligare information om författaren, till exempel kontaktinformation, och om rättelser eller kommentarer till artikeln har publicerats på andra ställen. Försättsbladet kan därmed uppdateras efter hand, medan artikeln i sig i princip inte ska modifieras efter att den publicerats ("lagt kort ligger"-principen). Det bör därtill undersökas om annonser från företag kan publiceras på delar av försättsbladet (dock inte i själva artikeln).

SoH publicerar *Kompletteringar och rättelser till tryckta arbeten* som relativt ofta innehåller korta bidrag på 5–10 rader med text. Om den typen av bidrag publiceras också i en digital tidskrift bör de samlas och publiceras gruppvis av redaktören och inte publiceras ett och ett.

Som ett komplement kan virtuella nummer ges ut. Med ett virtuellt nummer menas att i tidskriften redan publicerade artiklar inom en utvald tematik samlas på en separat webbsida.²⁶ Alternativt kan ett virtuellt nummer publiceras för att hedra en person, en *Festschrift*, eller för att samla artiklar baserade på presentationer från en konferens eller ett seminarium. Ett virtuellt nummer har med fördel en tillfällig gästredaktör.

²³ Se artikel om Verdana och Georgia på webbsajten Språkkvalitet: Englund (2002).

²⁴ Se Synskadades Riksförbund (2017).

²⁵ Plasma Research Express: <https://iopscience.iop.org/journal/2516-1067>.

²⁶ Se *J. Phys. Chem.* som exempel: <https://pubs.acs.org/page/jpc-virtual-issues/index.html>.

SoH är en medlemstidskrift och SGT är en prenumerations-tidskrift. En fråga blir då hur en ny digital tidskrift ska finansieras. En digital tidskrift har dock relativt få utgifter kopplade direkt till tidskriften, och det föreslås därför en tidskrift med öppen tillgång ("open access") för alla intresserade läsare och utan publiceringsavgift för författarna. Tanken är då att en ny digital tidskrift ska göra GF mer synligt bland svenska släktforskare, och därmed bidra till rekryteringen av nya medlemmar till GF så att föreningen blir starkare på sikt. Tidskriften blir då en av få, om inte den enda, tidskriften som är öppet och gratis tillgänglig för alla släktforskare och inte kräver medlemskap i en förening eller en prenumerationsavgift.

En annan aspekt är vem som ska ha upphovsrätten ("copyright") till en publicerad artikel.²⁷ Upphovsrätten består av två delar, den ideella rätten (rätten att bli omnämnd som upphovsman) och nyttjanderätten (i princip ekonomiska rättigheter), och det kan då diskuteras om författarna ska behålla nyttjanderätten eller om den ska överlåtas till GF. Traditionellt sett har förlaget haft nyttjanderätten till publicerat material, men med "open access"-tidskrifter har det börjat ändra sig. En *Creative Commons*-licens (CC) föreslås,²⁸ och då specifikt en *CC Attribution-NonCommercial-NoDerivs*-licens (CC BY-NC-ND) där författaren behåller nyttjanderätten till artikeln.²⁹ Kort beskrivet innebär *Attribution* att den ideella rätten inte får kränkas, det vill säga att författarna ska ges ett erkännande, *NonCommercial* att vem som helst har nyttjanderätt till artikeln för icke-kommersiella ändamål, och *NoDerivs* att modifierade versioner ("derivat") inte får publiceras.

Tidskriften ska ha en ISSN (*International Standard Serial Number*),³⁰ som är ett serienummer som unikt identifierar en tidskrift. Tidskriften bör också ha ett utgivningsbevis, som erhålls av *Patent- och registreringsverket* för periodiska skrifter och av *Myndigheten för press, radio och tv* för exempelvis webbplatser. Ett utgivningsbevis är ett intyg relaterat till grundlagsskydd enligt tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen.³¹ Det betyder också att tidskriften bör ha en ansvarig utgivare, till exempel GF:s ordförande.

Programvara

Open Journal Systems (OJS) är en öppen och gratis programvara utvecklad sedan 2001 av *Public Knowledge Project* (PKP),³² och är så vitt vi vet det enda realistiska alternativet för att administrera en helt digital tidskrift. Det är en webb-applikation som hanterar både redaktionens arbete och publiceringen av artiklarna.

Om DOI används är OJS integrerat med *CrossRef*. OJS är också kopplat till LOCKSS genom *PKP Preservation Network* där LOCKSS (*Lots of Copies Keep Stuff Safe*) är en teknologi som tillåter universitetsbibliotek att kontinuerligt kopiera artiklar med "open access".³³ Det är så kallade mörka kopior ("dark copies"), det vill säga de är inte synliga för vanliga användare.

OJS har också stöd för ORCID (*Open Research and Contributor ID*) som är en unik personlig id och som därmed ger möjlighet att samla all information om en författares artiklar på tvärs av tidskrifter och förlag.³⁴

²⁷ Fagerström (2016).

²⁸ Creative Commons: <https://creativecommons.org/>.

²⁹ CC BY-NC-ND-licens: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>.

³⁰ ISSN: <https://www.issn.org/>. Det är gratis att erhålla ett ISSN.

³¹ Utgivningsbevis för tryckta skrifter: <https://www.prv.se/sv/utgivningsbevis/>; för webbplatser: <https://www.mpr.se/regelverk/utgivningsbevis/>. Tack till Staffan Betnér för information om utgivningsbevis.

³² Open Journal Systems: <https://pkp.sfu.ca/ojs/>.

³³ PKP Preservation Network: <https://pkp.sfu.ca/pkp-pn/>. LOCKSS: <https://www.lockss.org/>.

³⁴ ORCID: <https://orcid.org/>.

Kungliga biblioteket (KB) fick ett regeringsuppdrag 2019 som resulterat i att en OJS-server med namnet Publicera gjordes tillgänglig våren 2021.³⁵ Den verkar vara ett attraktivt alternativ för en digital tidskrift utgiven av GF, och KB:s server ger stöd för till exempel DOI, *CrossRef* och leverans av pliktexemplar.³⁶ KB:s nya OJS-server ligger i linje med liknande tidigare initiativ i till exempel Danmark och Finland.³⁷

Sökbarhet på nätet

Artiklar bör publiceras på ett sätt som gör att de indexeras av och är sökbara i vanligt förekommande sökmotorer. Pdf-filer är i princip sökbara i till exempel Google, men i praktiken sker detta idag bara i begränsad omfattning på grund av det stora antal filer som finns tillgängliga på nätet. Det är därför viktigt att den information om artikeln som finns på webbsidan är så pass omfattande att en sökning enbart på webbsidan ger relevanta resultat.

Det är givetvis viktigt att titeln på artikeln är vald på ett förnuftigt sätt, men artikeln bör också inledas med en kort sammanfattning ("abstract") som återges också på webbsidan. Att en artikel ska inledas med en kort sammanfattning blir då en skillnad gentemot SoH och SGT. Sammanfattningen bör innehålla en kort beskrivning av problemställningen som avhandlas samt de viktigaste resultaten. Namn på de centrala personerna och platserna i artikeln bör nämnas explicit så att de kan identifieras av en sökmotor.

Språk

Förutom svenska, danska och norska bör artiklar på engelska också kunna publiceras. Det kan vara svenska släktforskare som önskar att göra sitt arbete synligt internationellt, till exempel emigrantforskning, eller internationella släktforskare som önskar rikta sig till en svensk publik. Däremot bör tidskriftens fokus vara artiklar på svenska för svenska släktforskare.

Namn på tidskriften

Ett flertal namn på tidskriften diskuterades, och det slutliga valet, *Släkthistoriska Studier*, föreslogs av Urban Sikeborg.³⁸ *Släkthistoriska Studier* är en undertitel till Hans Gillingsams doktorsavhandling från 1952.³⁹

Slutsatser

Arbetsgruppens diskussioner, stort som smått och med varierande detaljeringsgrad, har presenterats som ett underlag för GF:s vidare arbete med att etablera en heldigital tidskrift och som en startpunkt för en tillträdande redaktion. Det är många saker som ska hanteras av en framtida redaktion, men etableringen av KB:s OJS-server, *Publicera.kb.se*, ger inte bara gratis tillgång till en OJS-server utan också tekniskt stöd till många av de aspekter som en redaktion måste hantera. Arbetsgruppens rekommendation är därför att GF bör gå vidare med att etablera en heldigital tidskrift med fokus på att använda *Publicera.kb.se*.

Litteratur

Ahlgren, M., et al., (2015) *Riktlinjer för genetisk genealogi*, Svenska Sällskapet för Genetisk Genealogi.

³⁵ Kungliga bibliotekets OJS-server: <https://publicera.kb.se>. Se också Kungliga Biblioteket (2019).

³⁶ För pliktexemplarslagen, se Wikipedia: <https://sv.wikipedia.org/wiki/Pliktexemplar>.

³⁷ Danmark: <https://tidsskrift.dk/>, Finland: <https://journal.fi/>. Se också Thestrup (2016).

³⁸ Tack till Urban Sikeborg också för diskussioner om latinska namn på en tidskrift.

³⁹ Gillingsam (1952).

- Appelquist, J., (2018) *Arkiveringshandbok för släktforskare*, Sveriges Släktforskarförbund, Stockholm, ISBN 978-91-88341-19-8.
- Berglund, L. G. T., (2014) *Genealogy can be reproducible and efficient*, *Annals of Genealogical Research* 10:1. ISSN 1555-9904.
- Englund, H., (2002) *Georgia bästa typsnittet*, Språkkvalitet.
- Fagerström, G., (2016) *Copyright och tryckfrihet för författare och bokutgivare*, Bokverket, Stockholm, ISBN 978-91-86413-13-2.
- Fryxell, D. A., (2020) *The bones of writing: Structure secrets for nonfiction success*, Continental Divide Publishing, Tucson, ISBN 979-8652683351.
- Gillingstam, H., (1952) *Ätterna Oxenstierna och Vasa under medeltiden: släkthistoriska studier*, doktorsavhandling, Stockholms högskola, Almqvist & Wiksell, Stockholm, LIBRIS ID: 8075012.
- Haskå, G., Otfors, A., Persson, B., (2001) *Kvalitet inom släktforskningen*, Sveriges Släktforskarförbund.
- Jones, T. W., (2013) *Mastering genealogical proof*, National Genealogical Society, Arlington, NGS Special Publication No 107, ISBN 978-1-935815-07-5.
- Jones, T. W., (2017) *Mastering genealogical documentation*, National Genealogical Society, Arlington, NGS Special Publication No 122, ISBN 978-1-935815-24-2.
- Kungliga biblioteket (2019), *Omställningen till ett öppet tillgängligt vetenskapligt publiceringssystem: slutrapport om Kungliga bibliotekets utredningsarbete för öppen tillgång till vetenskapliga publikationer*, Kungliga biblioteket, Stockholm, ISBN 978-91-7000-391-2.
- Lundholm, M., (2016) *Källkritik och källhänvisningar*, Sveriges Släktforskarförbund, Stockholm, ISBN 978-91-88341-02-0.
- Shown Mills, E., (2015) *QuickLesson 21: Citing DNA Evidence: Five Ground Rules*, Evidence Explained: Historical Analysis, Citation & Source Usage.
- Shown Mills, E., (2017) *Evidence explained: Citing history sources from artifacts to cyberspace*, 3:e upplagan, Genealogical Publishing Company, Baltimore, ISBN 978-0-8063-2040-3.
- Skogsjö, H., (2004) *Om bryggor och bojar eller Konsten att släktforska utan att det blir fel*. Kvalitet i släktforskningen, nr 1, Sveriges Släktforskarförbund.
- Skogsjö, H., (2019) *Släktforskning på riktigt*, Arkiv Digital, Lyrestad, ISBN 978-91-981999-1-8.
- Svensson, P.-Å., Lundholm, M., Ryberg, A., Winroth, A., (2005) *SGS Nätpublikationsserier: Publikationsserier, identifiering och bibliografiska uppgifter*, SGS Nätpublikationer: Metoder och Hjälpmedel 2005:4, Svenska Genealogiska Samfundet, Vadstena, SGS1A6-A, ISSN 1653-1329.
- Synskadades Riksförbund (2017) *Text som fler kan läsa – tips om typografi och layout*, Synskadades Riksförbund, Enskede.
- Thestrup, J. B., (2016) Open journal systems in the nordic countries in 2015, *OJS på dansk* 7:7, doi: 10.7146/ojssb.v7i7.23196 .